

FINALNI IZVJEŠTAJ

-STAVOVI SUDIJA O PRAVOSUDNOM SISTEMU-

-STAVOVI DRŽAVNIH TUŽILACA O PRAVOSUDNOM SISTEMU-

-STAVOVI GRAĐANA O POVJERENJU U PRAVOSUDNI SISTEM-

Ovaj tekst je nastao u okviru projekta koji je podržan od Fonda braće Rokfeler (Rockefeller brother fund). Stavovi izneseni u ovom tekstu ne moraju odražavati mišljenje donatora koji je podržao projekat.

Podgorica, decembar 2021. godine

Građanska alijansa, Crna Gora
Decembar 2021. godine

Za izdavača
Milan Radović

Koordinator programa
Zoran Vujičić

Autor izvještaja
Zoran Vujičić
Pavle Ćupić

Monitoring tim
Zoran Vujičić
Pavle Ćupić
Aleksandra Vukčević
Dino Hodžić
Ivana Đođić

Lektura
Amina Murić

Prelom
Zoran Zola Vujačić

Sadržaj

I	Uvod.....	4
II	Istraživanje o stavovima sudija.....	5
III	Istraživanje o stavovima tužilaca	16
IV	Istraživanje građana o povjerenju u pravosudni sistem.....	24
V	Zaključci i preporuke	32

I UVOD

Građanska alijansa (GA) od 2013. godine vrši monitoring rada sudova u Crnoj Gori i izvještava stručnu i opštu javnost o stanju u pravosuđu putem izvještaja koji obuhvataju pravnu analizu i rezultate dobijene terenskim istraživanjem.

Izvještaj koji se nalazi pred vama predstavlja **deveto** istraživanje koje Građanska alijansa realizuje u saradnji sa Udruženjem sudija Crne Gore. Kontinuitet u istraživanju daje jasne smjernice i informacije koje su od značaja kako za čelne ljude u pravosuđu i državi, tako i za same građane.

Ključni ciljevi istraživanja su obuhvatili:

1. Mjerenje stavova sudija, tužilaca i građana o stanju u pravosuđu;
2. Mjerenje efikasnosti sudskog postupka sa više aspekata;
3. Definisanje prioriternih mjera za jačanje povjerenja javnosti u pravosudni sistem;
4. Mjerenje problema u sudstvu po određenim indikatorima;
5. Mjerenje stepena informisanosti građana o njihovim pravima u sudskim postupcima.

Istraživanje je realizovao petočlani monitoring tim Građanske alijanse u periodu od 15.10. do 15.11.2020.

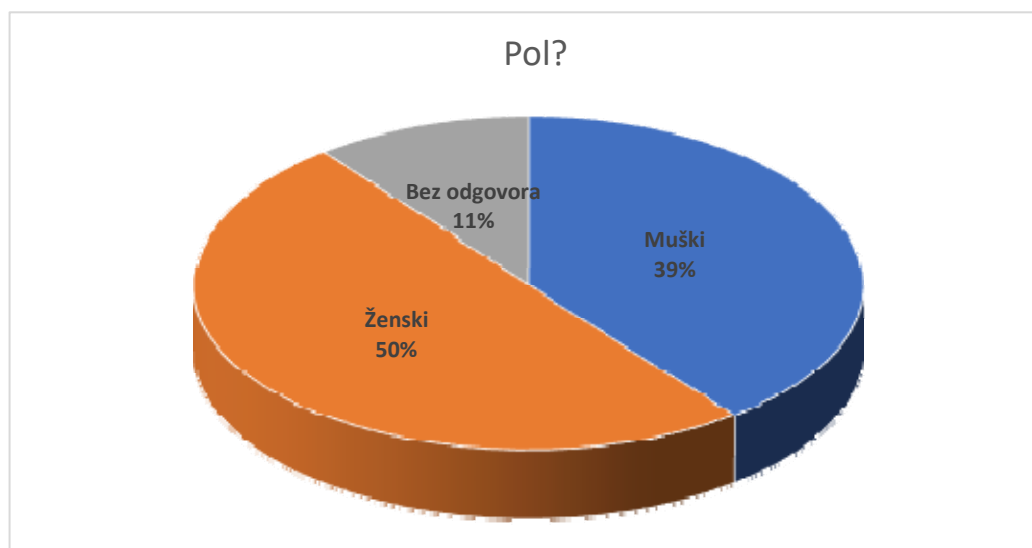
Građanska alijansa se zahvaljuje Udruženju sudija Crne Gore, Udruženju državnih tužilaca kao i svima ostalim koji su učestvovali u realizaciji istraživanja.

II ISTRAŽIVANJE O STAVOVIMA SUDIJA

U istraživanju je ove godine učestvovao značajno manji broj sudija, odnosno, njih 132¹, što je manje od prošlogodišnjeg (182), a skoro duplo manje od broja sudija koji su učestvovali prije dvije godine (212) .

Podaci o polnoj/rodnoj strukturi (Grafik 1) pokazuju da je u ovogodišnjem istraživanju učestvovalo 52 sudija muškog pola (39.4%) i 66 sudija ženskog pola (50%), dok 14 lica (10.6%) nije željelo da se izjasni o polu/rodu. Starosna dob sudija koje su učestvovale u anketi se kreće u rasponu od 31 do 64 godina.

Grafik 1

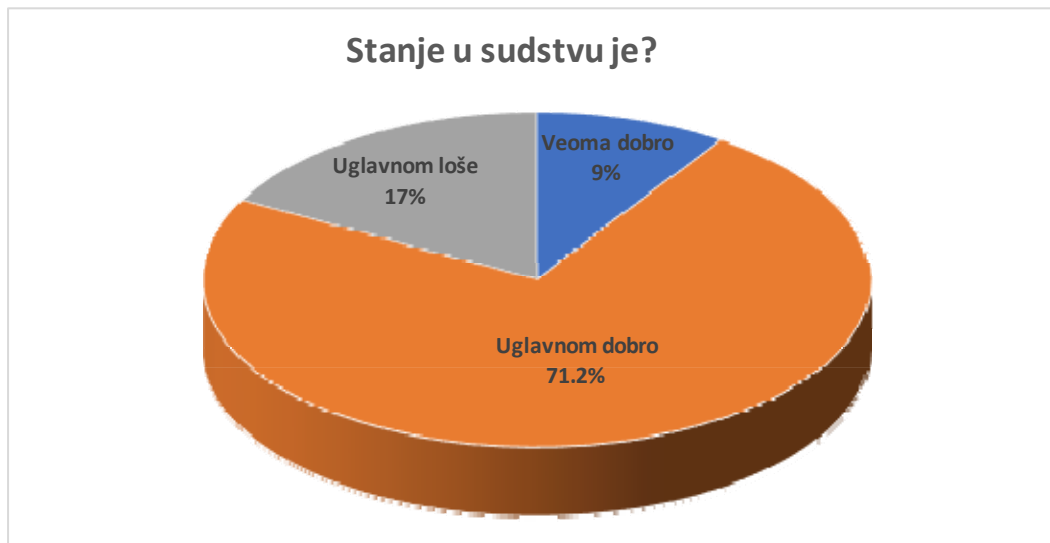

Najveći broj anketiranih sudija dolazi iz osnovnih sudova (59.8%). Posmatrano pojedinačno po sudovima, najveći broj anketiranih je iz Osnovnog suda Podgorica (12.1%) i Suda za prekršaje Podgorica (9.8%) .

Prema mišljenju sudija, stanje u sudstvu (Grafik 2) je uglavnom dobro (71.2%). Da je stanje veoma dobro, smatra 9.1%, dok 19% sudija smatra da je stanje uglavnom ili veoma loše.

¹ Istraživanjem su bili obuhvaćeni osnovni sudovi u 13 crnogorskih opština, Upravni sud, Privredni sud i Vrhovni sud Crne Gore. Anketom su obuhvaćeni sudije sudova za prekršaje u Podgorici, Budvi, Bijelom Polju, odjeljenje u Nikšiću i Višem sudu za prekršaje Crne Gore.

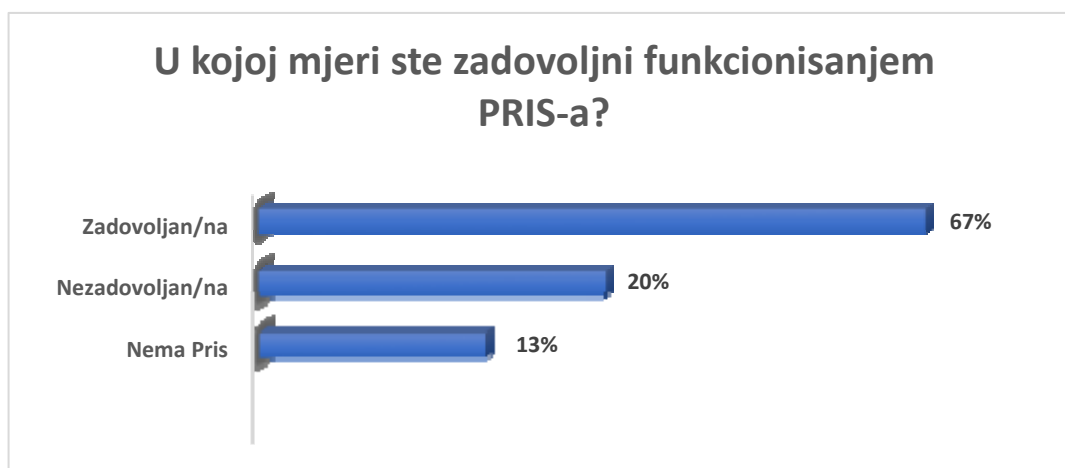
Grafik 2

Ove godine sudije nismo pitali kako ocjenjuju uređenost sudnica i način na koji ona utiče na pristup javnosti (stranaka, građana, predstavnika medija) sudu i efikasno vođenje postupka. Ovo iz raloga što se po tom pitanju ništa nije konkretno radilo godinama unazad i stav sudija je svima poznat, a naročito Sudskom savjetu.

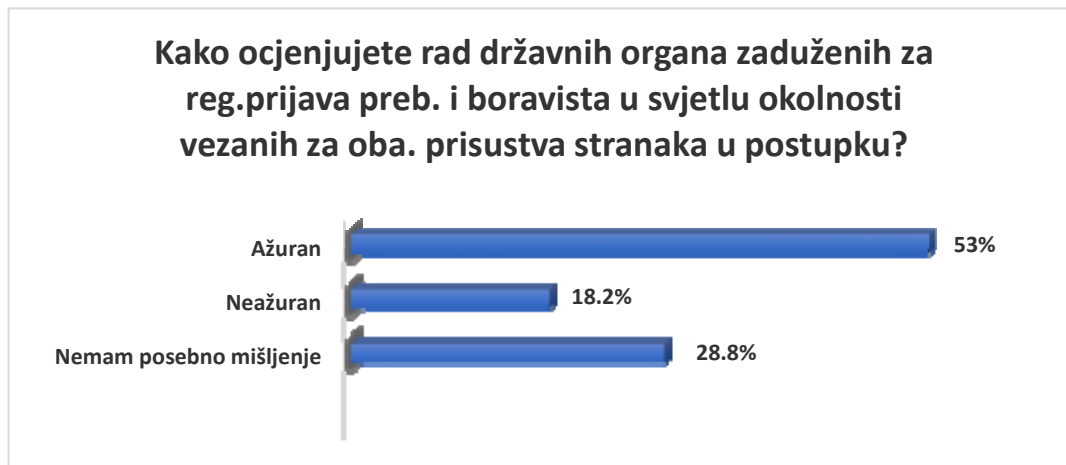
Funkcionisanjem pravosudnog informacionog sistema (PRIS) je zadovoljno 67% sudija, dok to nije slučaj sa 20% njih. (Grafik 3)

Grafik 3

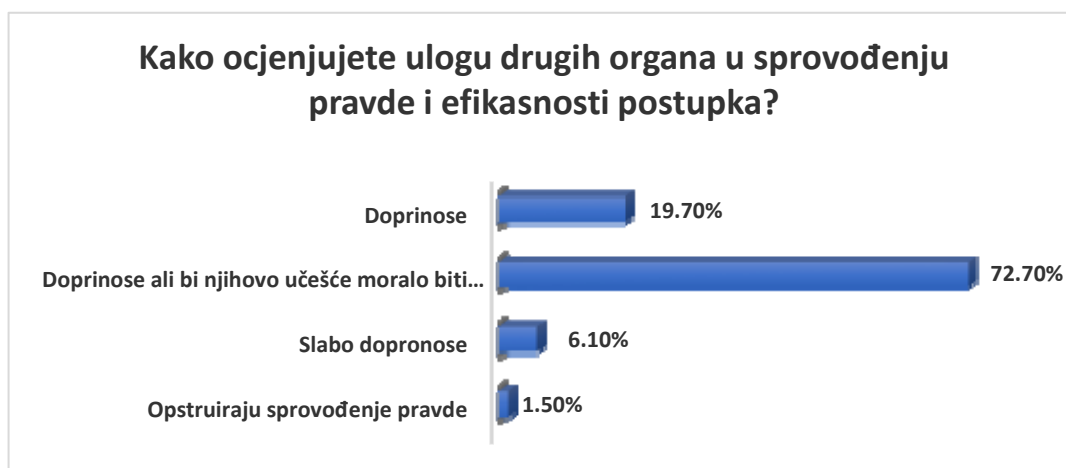
U 53% slučajeva (Grafik 4) sudije smatraju da su državni organi koji su zaduženi za registraciju prijava prebivališta i boravišta ažurni. Da su neažurni smatra 18.2%, a 28.8% njih nema poseban stav o ovom pitanju.

Grafik 4

Na pitanje „Kako ocjenjujete ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka“, 72.7% sudija smatra da doprinose, ali bi njihovo učešće moralo biti znatno efikasnije. Da ovi organi slabo doprinose rješavanju predmeta i efikasnosti postupka smatra 6.1% sudija (Grafik 5). Prema mišljenju sudija, na usporavanje postupka i efikasnosti rada sudova (Grafik 6) najviše utiču drugi organi državne uprave i lokalne samouprave (54.5%), policija (18.2%) i ministarstva (16.7%). Sudije dodatno uz ove odgovore naglašavaju da je Pošta Crne Gore neko ko neurednim dostavnicama usporava postupak.

Grafik 5

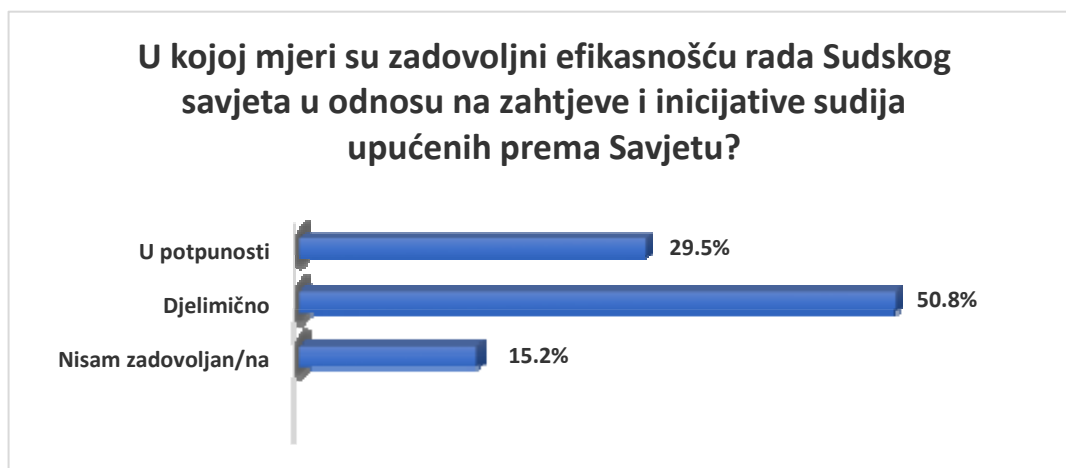

Grafik 6

U sklopu ovogodišnjeg istraživanja pitali smo sudije “U kojoj mjeri su zadovoljni efikasnošću rada Sudskog savjeta u odnosu na zahtjeve i inicijative sudija upućenih prema Savjetu”. Njih 29.5% su bile u potpunosti zadovoljne, djelimično 50.8% , dok nisu njih 15.2% zadovoljni efikasnošću.

Grafik 7

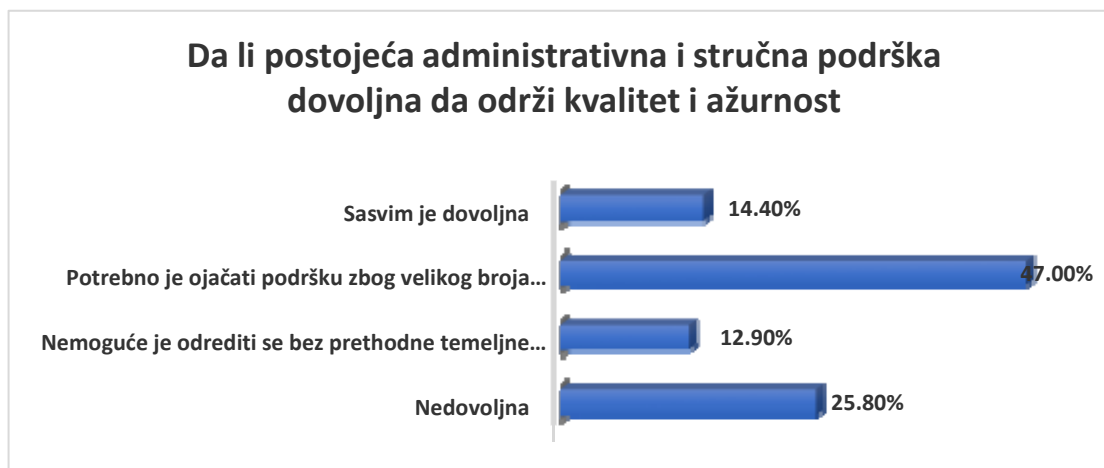
Na pitanje „Kako procesna pravila djeluju na stavove i ponašanje stranaka i efikasnost postupka?“ (tabela 1), sudije u 46.2% kažu da su efikasna, ali mogu biti poboljšana. Procenat onih koji smatraju da postojeća procesna pravila komplikuju i usporavaju postupak, odnosno, da omogućavaju previše zloupotreba procesnih ovlašćenja iznosi ukupno 12.1%.

Tabela 1.	2018. god	2019. god	2020. god.	2021. god.
Bez odgovora	0,8%	/	/	/
Komplikuju i usporavaju postupak	6.9%	4,7%	6%	3.8%
Nisu dovoljno usklađena sa zahtjevima ekonomičnosti i efikasnosti	25.7%	24,1%	28.6%	31.1%
Efikasna su, ali mogu biti poboljšana radi veće efikasnosti	51.4%	49,5%	52.7%	46.2%
Postupak čine u cjelosti efikasnim i treba da se striktno primjenjuju	9.4%	14,2%	7.1%	10.6%
Omogućavaju previše zloupotreba procesnih ovlašćenja	5.7%	6,6%	5.5	8.3%

Da postoji prostor i za unapređenje administrativne i stručne podrške radi povećanja kvaliteta i ažurnosti postupka (Grafik 8) smatra 47% sudija, dok 25.8% sudija smatra da je postojeća podrška nedovoljna. Zadovoljstvo stepenom stručne podrške izrazilo je 14.4% sudija.

Grafik 8

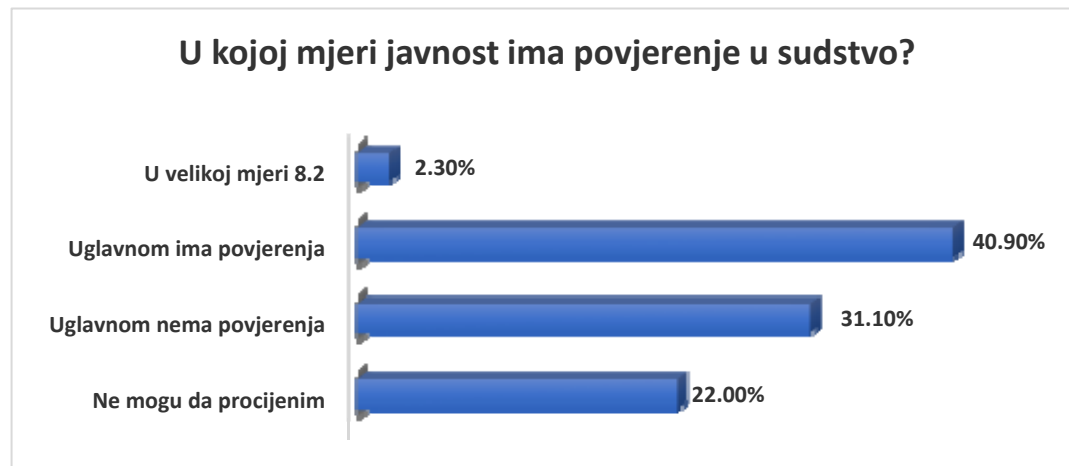

Sudije u kontinuitetu izražavaju nezadovoljstvo postojećim kapacitetima sudskih vještaka koji utiču na očekivanja stranaka i suda, ali i na kvalitet presuda (Tabela 2). Da postoji deficit vještaka u pojedinim oblastima i da to negativno utiče na kvalitet i efikasnost postupka, smatra 59.1% anketiranih sudija, dok 17.4% smatra da „uloga vještaka znatno usporava postupak“. Kvalitetom i ažurnošću rada vještaka je zadovoljno 19.7% sudija.

Tabela 2.	2018.god	2019.god.	2020.god	2021.god
Znatno usporava postupak	15.9%	11.8%	17%	17.4%
Pojedine deficitarne oblasti utiču na kvalitet i efikasnost postupka	46.1%	58.5%	52.7%	59.1%
Vještačenje je kvalitetno i ažurno	27.3%	19.8%	25.3%	19.7%
Uloga vještaka dezavuiše napore sudova	2.9%	5.2%	2.7%	3.8%

Na pitanje „U kojoj mjeri javnost ima povjerenja u rad sudova?“ (Grafik 9), 40.9% sudija je odgovorilo da javnost uglavnom ima povjerenja, odnosno da ima povjerenja u velikoj mjeri (2.3%). Da javnost uglavnom nema povjerenja u rad sudova odgovorilo je 31.1%. Ne može da procijeni 22% sudija.

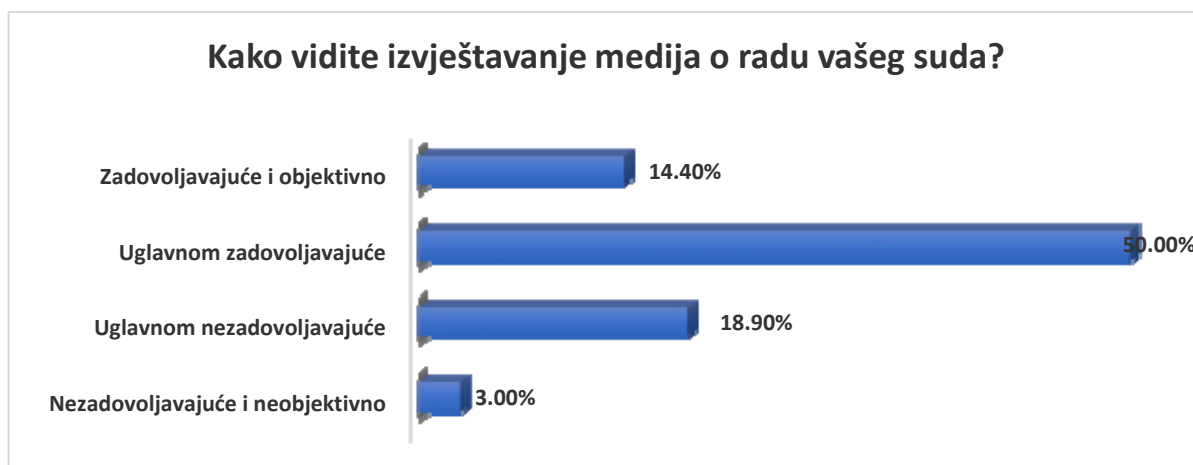
Grafik 9

Kao glavne razloge nepovjerenja javnosti u rad sudstva sudije smatraju lična očekivanja od suđenja, dužinu trajanja postupka i nedovoljna upućenost u rad sudova. Takođe, nezadovoljstvo ishodom konkretnog sudskog postupka je razlog koji sudije navode na ovakve zaključke u ovom kontekstu.

Najveći procenat sudija (50%) smatra da je „izvještavanje medija uglavnom zadovoljavajuće, sa povremenim neobjektivnim izvještajima“. Da je izvještavanje „zadovoljavajuće i objektivno“ smatra 14%, a da je „nezadovoljavajuće i neobjektivno“ ili „uglavnom nezadovoljavajuće“ smatra 21.9%. Sudije koji ne znaju kakav je generalno odnos medija prema sudu je 13.6%.

Grafik 10

Na pitanje koliko su sudije upoznate sa opštim stavovima stranaka o radu suda (Grafik 11), odgovori su bili sljedeći:

Grafik 11

Na pitanje kakvi su stavovi stranaka o radu suda, 53.8% sudija je izjavilo da su uglavnom dobri, dok je 39.4% izjavilo da ne može da procijeni. Da su stavovi uglavnom loši, smatra 6.1% sudija.

Na pitanje čemu stranke eksplicitno ili implicitno najviše prigovaraju prije i tokom sudskog postupka (Tabela 3), odgovori sudija su gradirani od 1 do 7, pri čemu je 1 najmanji stepen prigovaranja, a 7 najviši.

Tabela 3 2021.godina (izraženo u %)

	1- prigovor najmanj eg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužina trajanja postupka i preduzimanje procesnih radnji: dostavljanje i prijem pismena, zakazivanje rasprave, odlaganje ročišta, izrada presude.	28.8	11.4	15.2	9.1	8.3	9.1	18.2	/
Zloupotreba procesnih ovlašćenja stranaka i opstrukcija dinamike postupka koju sud navodno toleriše	25.8	14.4	18.9	11.4	12.1	10.6	6.8	/
Odugovlačenje izrade nalaza i mišljenja vještaka	24.2	12.9	19.7	12.9	13.6	10.6	6.1	/
Inertnost i opstrukcija državnih organa u poštovanje naloga suda i pribavljanje dokaza	27.3	17.4	18.9	10.6	11.4	10.6	3.8	/
Nedostatak vještaka određene struke u Crnoj Gori i slabosti u vještačenju	28.8	20.5	18.2	17.4	6.8	3	5.3	/
Pristrasnost suda	55.3	18.2	12.9	6.8	1.5	3.8	1.5	/

Tabela 4 2020.godina (izraženo u %)

	1- prigovor najmanj eg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužina trajanja postupka i preduzimanje procesnih radnji: dostavljanje i prijem pismena, zakazivanje rasprave, odlaganje ročišta, izrada presude.	26.9	14.3	10.4	4.4	9.9	8.2	23.1	2.7
Zloupotreba procesnih ovlašćenja stranaka i opstrukcija dinamike postupka koju sud navodno toleriše	24.7	19.8	14.8	11.5	10.4	7.1	8.8	2.7
Odugovlačenje izrade nalaza i mišljenja vještaka	18.7	11	17	12.6	17	9.3	11.5	2.7
Inertnost i opstrukcija državnih organa u poštovanje naloga suda i pribavljanje dokaza	28	14.8	14.3	12.1	11.5	12.1	4.9	2.2
Nedostatak vještaka određene struke u Crnoj Gori i slabosti u vještačenju	26.9	12.1	20.9	17	10.4	6	3.8	2.7
Pristrasnost suda	50	21.4	13.7	6	3.3	2.2	/	3.3

Na pitanje kako ocjenjuju ponašanje stranaka u odnosu na poštovanje suda kao institucije (Grafik 12), sudije su u najvećem procentu odgovorile da se sud uglavnom poštuje (80.8%), dok 11.5% smatra da se sud uglavnom ne poštuje, odnosno da je dezavuisan kao institucija u očima stranaka i javnosti (5.5%).

Grafik 12

Preovlađujući stav sudija je i da „stranke ne poznaju u dovoljnoj mjeri nadležnost i funkcije suda“ (48.5%), a da su stranke dovoljno informisane o nadležnosti i funkcijama suda smatra 32.6% sudija.

U odnosu na efikasnost funkcionalnog dijela suđenja i organe koji, prema mišljenju sudija, moraju bitno da promijene i poboljšaju svoj rad (Tabela 5), kao i odnos i postupanje prema radu suda, sudije su ukazale da poštanska i dostavna služba imaju najveću potrebu za promjenama.

Tabela 5 2021. godina (vrijednosti su izražene u %)

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	37.1	20.5	13.6	9.8	6.8	4.5	6.8	0.8
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih poslova	29.5	21.2	10.6	15.9	15.9	3	3	0.8
Centri za socijalni rad	22.7	9.1	17.4	14.4	12.1	9.8	13.6	0.8
Uprava za nekretnine	20.5	12.1	12.9	18.2	14.4	10.6	10.6	0.8
Poštanska i dostavna služba	15.2	6.1	11.4	11.4	18.2	11.4	25.8	0.8

Tabela 6 2020. godina (vrijednosti su izražene u %)

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	28.6	16.5	17.6	12.6	8.8	3.3	9.3	3.3
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih poslova	23.1	20.3	19.2	17	8.2	6	2.7	3.3
Centri za socijalni rad	14.3	12.6	17.6	12.6	19.2	7.1	13.2	3.3
Uprava za nekretnine	21.4	11	13.7	18.1	14.3	9.9	8.2	3.3
Poštanska i dostavna služba	8.2	9.9	10.4	7.7	20.3	11	29.1	2.7

U kojoj mjeri je Covid-19 uticao na rad sudija, odgovori su da je veoma uticao kod 60.6% ispitanika, dok je djelimično kod 30.3%, a nimalo kod svega 9.1%. Iz ovog rezultata vidimo da je novi virus značajno uticao i na rad sudija jer se u odnosu na prošlogodnje istraživanje (42.9%) povećao broj sudija koji je odgovorio da je Covid-19 veoma uticao.

U prethodne tri godine, 53% sudija je ocijenjeno od strane Komisije za ocjenjivanje, dok 43.2% se izjasnilo da nije još uvijek .

Kao prioritetne i hitne mjere za jačanje povjerenja građana u pravosuđe, sudije su navele: 1) više informacija o radu sudova u javnosti (40.9%), 2) izradu, striktno poštovanje Kodeksa i poštovanje načela profesionalnog i nezavisnog postupanja i ponašanja medija (29.5%), 3) znatno agresivniju PR kampanju od strane sudova (16.7%) i 4) više „živih“ kontakata predstavnika medija (novinara) i sudskih institucija (12.1%).

II ISTRAŽIVANJE O STAVOVIMA TUŽILACA

U istraživanju je učestvovalo značajno manji broj državnih tužilaca u odnosu na prethodne godine i ukupno je učestvovalo 46 tužilaca iz tužilaštava koja su bila obuhvaćena istraživanjem.

Podaci o polnoj/rodnoj strukturi pokazuju da je u istraživanju učestvovalo 19 tužilaca muškog pola (41.3%) i 25 tužilaca ženskog pola (54.3%), dok dva lica nijesu željela da se izjasne o polu/rodu.

Starosna dob tužilaca koji su učestvovali u anketi se kreće u rasponu od 35 do 65 godina. Od 60 do 65 godina ima 21.8% ispitanih tužilaca.

Na ovogodišnje istraživanje priličan broj tužilaštava se nije odazvao pozivu, što je zabrinjavajuće, posebno ako uzmemo u obzir da je glavni fokus društva upravo na rad samih tužilaštava. Najveći broj anketiranih tužilaca dolaze iz osnovnih državnih tužilaštava. Ove godine smo bili uskraćeni za odgovore iz Osnovnog državnog tužilaštva Podgorica, Kotor, Cetinje, Kolašin, Bar, Specijalnog i Vrhovnog državnog tužilaštva.

Na pitanje „Kako ocjenjuju stanje u tužilaštvu?“ (Grafik 13), najveći broj tužilaca je odgovorio da je stanje „uglavnom dobro“ (76.1%), „veoma dobro“ 21.7% ispitanika, dok 2.2% smatra da je stanje „veoma loše“.

Grafik 13

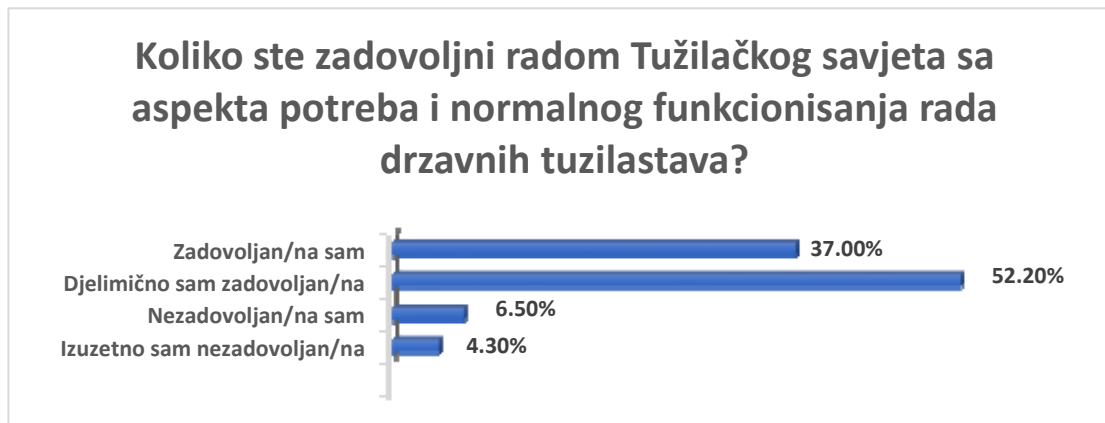
Na pitanje kako ocjenjuju rad državnih organa zaduženih za registraciju prijave prebivališta i boravišta u svjetlu okolnosti vezanih za obezbjeđivanje prisustva stranaka u postupku (Tabela 7), tužioci su dali sljedeće odgovore:

Tabela 7	2016.god.	2017.god	2020.god	2021.god
Bez odgovora	1,3%	/	1,7%	/
Ažuran	49,3%	44,4%	53,6%	41,3%
Neažuran	25,3%	21%	17,4%	15,2%
Nemam posebno mišljenje o tome	18%	34,6%	29%	43,5%

Na pitanje koliko su zadovoljni radom Tužilačkog savjeta sa aspekta potreba i normalnog funkcionisanja rada državnih tužilaštava, 52.2% je djelimično zadovoljno, u potpunosti zadovoljno 37%, dok je nezadovoljno ili izuzetno nezadovoljno 10.8% tužilaca. (Grafik 14)

Grafik 14

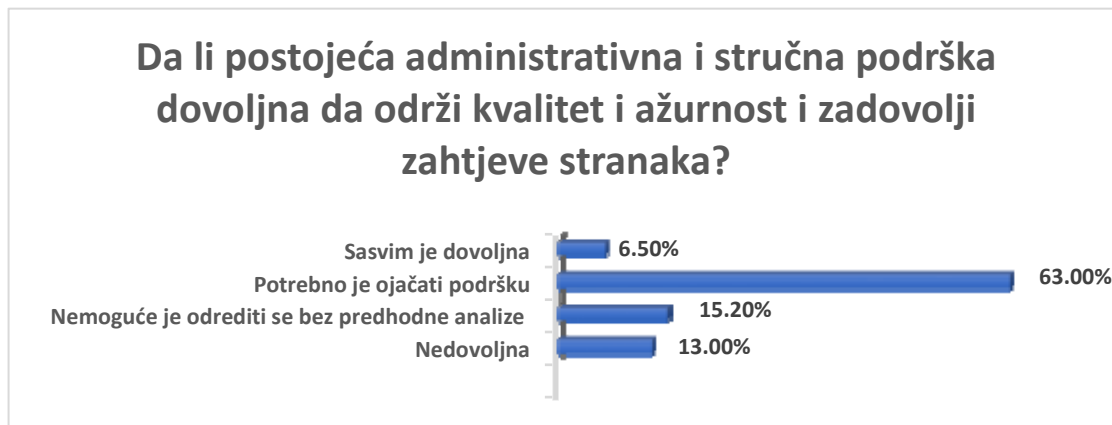

U pogledu uticaja postojećih procesnih pravila na stavove i ponašanje stranaka i efikasnost postupka (Tabela 8), tužioci su odgovorili na sljedeći način:

Tabela 8	2016	2017	2018	2020	2021
Bez odgovora	1,3%	/	3,4%	1,4%	/
Komplikuju i usporavaju postupak	8%	3,7%	3,4%	4,3%	/
Nisu dovoljno usklađena sa zahtjevima ekonomičnosti i efikasnosti	13,3%	19,8%	20,3%	20,3%	30.4
Efikasna su, ali mogu biti poboljšana radi veće efikasnosti	66,7%	59,3%	55,9%	62,3%	60.9
Postupak čine u cjelosti efikasnim i treba da se striktno primjenjuju	8%	12,3%	15,3%	8,7%	6.5
Omogućavaju previše zloupotreba procesnih ovlašćenja	2,7%	4,9%	1,7%	2,9%	2.2

Državni tužioci u kontinuitetu ukazuju da nijesu zadovoljni postojećom stručnom i administrativnom podrškom i da smatraju da postoji potreba za njenim unapređenjem.

Grafik 15

Na pitanje koliko kapaciteti vještaka i kvalitet vještačenja utiče na očekivanja stranaka i suda u pogledu efikasnosti postupka i kvaliteta presuđenja, odgovori tužilaca su da u najvećem broju (60,9%) smatraju da „pojedine deficitarne oblasti utiču na kvalitet i efikasnost postupka“. Da je vještačenje ažurno i kvalitetno, odgovorilo je 37% tužilaca.

Kada je u pitanju povjerenje javnosti u tužilaštvo (Grafik 17), većina tužilaca (30%) smatra da javnost „uglavnom ima povjerenja“, odnosno da „ima povjerenja u velikoj mjeri“ (9,9%). Da „uglavnom nema povjerenja“ smatra 18.8%. Ne može da procijeni čak 29% tužilaca.

Grafik 17

2021.god.

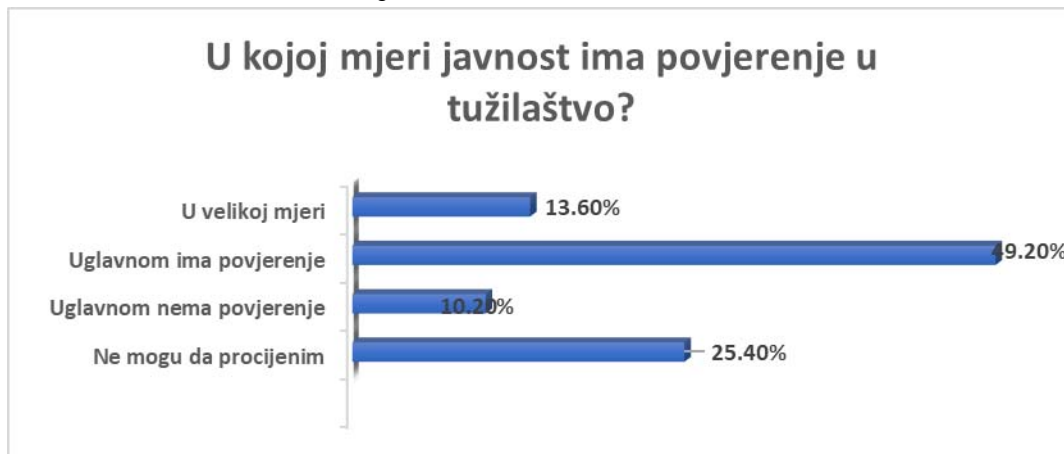
Grafik 18

2020. god.

Grafik 19.

2018. god.

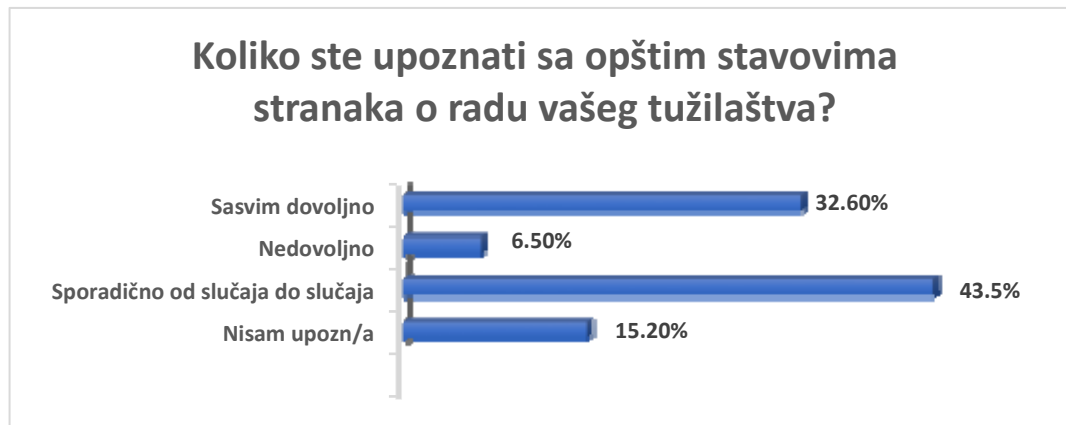

Na pitanje "Kako vidite izvještavanje medija o radu tužilaštava?" zadovoljavajuće ili uglavnom zadovoljavajuće je odgovorilo 32.6%, što je pad u odnosu na 2020. godinu kada je odgovor bio 40%. Uglavnom nezadovoljavajuće i nezadovoljavajuće ili neobjektivno odgovorilo je 58.7%, što je rast od skoro 12% u odnosu na 2020. godinu.

Prema rezultatima istraživanja (Grafik 20), najveći broj tužilaštava (43.5%) je samo sporadično upoznata sa opštim stavovima stranaka o radu tužilaštava, odnosno od slučaja do slučaja, dok je 6.5% odgovorilo da je nedovoljno upoznata sa ovim stavovima. U 32.6% slučajeva tužiocima smatraju da su „sasvim dovoljno upoznati sa stavovima stranaka“.

Tužiocu uglavnom „ne mogu da procijene kakvi su stavovi stranaka o radu tužilaštava“ (28.3%), dok 63% smatra da su „uglavnom dobri“. Da su predmetni stavovi uglavnom loši, smatra 4.3%.

Grafik 20

Na pitanje čemu stranke eksplicitno ili implicitno najviše prigovaraju prije i tokom sudskog postupka, odgovori tužilaca (Tabela 9) su gradirani od 1 do 7, pri čemu je 1 najmanji stepen prigovaranja, a 7 najviši.

Tabela 9 (vrijednosti su izražene u procentima) 2021. god

	1- prigovor najmanjeg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužina trajanja postupka	26.1	8.7	8.7	10.9	8.7	4.3	32.6	/
Zloupotreba procesnih ovlašćenja stranaka	19.6	13	21.7	15.2	23.9	6.5	/	/
Pristrasnost suda	37	10.9	21.7	4.3	13	6.5	4.3	4
Odugovlačenje izrade nalaza i mišljenja vještaka	17.4	34.8	10.9	15.2	8.7	8.7	4.3	/
Inertnost i opstrukcija državnih organa	32.6	19.6	21.7	6.5	4.3	13	2.2	/
Nedostatak vještaka određene struke	34.8	21.7	15.2	8.7	10.9	8.7	/	/

Tabela 10 (vrijednosti su izražene u procentima) 2020. god.

	1- prigovor najmanjeg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužina trajanja postupka	14.5	10.1	8.7	7.2	13	15.9	26.1	4.3
Zloupotreba procesnih ovlašćenja stranaka	23.2	8.7	14.5	10.1	18.8	17.4	2.9	4.3
Priistrasnost suda	40.6	11.6	14.5	10.1	13	4.3	1.4	4.3
Odugovlačenje izrade nalaza i mišljenja vještaka	14.5	37.3	11.6	26.1	2.9	2.9	/	4.3
Inertnost i opstrukcija državnih organa	26.1	30.4	13	15.9	5.8	4.3	/	4.3
Nedostatak vještaka određene struke	21.7	24.6	24.6	10.1	7.2	/	7.2	4.3

Tabela 11 (vrijednosti su izražene u procentima) 2018.god.

	1- prigovor najmanjeg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužina trajanja postupka	15.3	10.2	16.9	5.1	3.4	16.9	16.9	15.3
Zloupotreba procesnih ovlašćenja stranaka	15.3	16.9	16.9	11.9	11.9	6.8	5.1	15.3
Priistrasnost suda	33.9	10.2	15.3	6.8	13.6	3.4	1.7	15.3
Odugovlačenje izrade nalaza i mišljenja vještaka	18.6	18.6	15.3	16.9	8.5	6.8	1.7	13.6
Inertnost i opstrukcija državnih organa	15.3	13.6	22	13.6	11.9	6.8	6.8	10.2
Nedostatak vještaka određene struke	18.6	10.2	22	6.8	16.9	1.7	6.8	16.9

Na pitanje kako ocjenjuju ponašanje stranaka u odnosu na poštovanje tužilaštva kao institucije, tužioci su u najvećem procentu odgovorili da se tužilaštvo uglavnom poštuje (73.9%), dok 10.9% smatra da se tužilaštvo uglavnom ne poštuje, a da je potpuno dezavuisano kao institucija u očima građana smatra 13% tužilaca.

Na pitanje kako ocjenjuju stepen poznavanja postupka, organizacije rada i načina obavljanja poslova u tužilaštvima od strane stranaka (Grafik 21), 60.9% tužioca su odgovorili da „stranke ne poznaju u dovoljnoj mjeri nadležnosti i funkcije tužilaštva“, dok 17.4% smatra da „stranke nemaju adekvatan pristup i pogled na tužilaštvo, njegovu organizaciju i poslove koje obavlja“. Da su stranke dovoljno informisane o nadležnostima i funkcijama tužilaštva, smatra 17.4% tužilaca.

Grafik 21

U odnosu na efikasnost funkcionalnog dijela suđenja i organe koji, prema mišljenju tužilaca moraju bitno da promijene i poboljšaju svoj rad, kao i odnos i postupanje prema tužilaštvu (Tabela 11), tužioci su pružili sljedeće odgovore:

Tabela 12 2021. godina (izraženo u %)

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	34.8	30.4	8.7	10.9	4.3	2.2	8.7	/
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih Poslova	28.3	26.1	17.4	15.2	6.5	2.2	4.3	/
Centri za socijalni rad	23.9	10.9	15.2	21.7	10.9	6.5	10.9	/
Uprava za nekretnine	8.7	6.5	15.2	21.7	15.2	17.4	15.2	/
Poštanska i dostavna služba	6.5	13	8.7	17.4	30.4	8.7	15.2	/

Tabela 13 2020.godina (izraženo u %)

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	50.7	13	8.7	7.2	5.8	5.8	5.8	2.9
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih poslova	29	26.1	17.4	7.2	10.1	5.8	1.4	2.9
Centri za socijalni rad	14.5	17.4	24.6	7.2	17.4	7.2	8.7	2.9
Uprava za nekretnine	15.9	15.9	17.4	20.3	15.9	10.1	14.4	2.9
Poštanska i dostavna služba	10.1	17.4	13	15.9	21.7	1.4	17.4	2.9

Covid-19 je značajno uticao na rad državnih tužilaca. Djelimično je uticao na 52.2% do veoma na 41.3%. I ovo je drastično povećanje u odnosu na prošlu godinu, kada je Covid djelimično uticao na 53.6% do veoma na 16.1%.

Kao i prethodne godine, tužioci smatraju kao priritetnu i hitnu mjeru za jačanje povjerenja građana u pravosuđe izrada i striktno poštovanje kodeksa i načela profesionalnog i nezavisnog postupanja medija (39.1%). Takođe tužioci smatraju i da je neophodno više živih kontakata predstavnika medija i tužilaca.

III ISTRAŽIVANJE GRAĐANA O PRAVOSUĐU

Istraživanje je realizovao monitoring tim na uzorku od 874 punoljetnih ispitanika, od čega 464 muškog pola (53.1%) i 363 ženskog pola (45.5%), dok se 12 lica nije izjasnilo. U anketi su učetovala lica starosti od 18 do 75 godine.

Tabela 14 Da li ste zaposleni?

Da	541	61.9%
Ne	333	38.1%

Generalan stav o sudstvu je i dalje preovlađujuće negativan. Rezultati pokazuju da građani imaju (Tabela 14) veoma ili uglavnom negativan stav - njih 45.2%. Sa druge strane, procenat građana koji imaju uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav iznosi 35%. Zabrinjavajuće je mali stepen povjerenja građana u sudski sistem, iako bi u ovoj fazi pristupnih pregovora Crne Gore sa EU, gdje je fokus na vladavini prava, moralo biti značajno veće.

Tabela 15	2018.god.	2018.god	2019.god	2021.god
Bez odgovora	0,6%	0,3%	0,2%	0.4%
Veoma pozitivan	14,3%	10,2%	11,2%	8.5%
Uglavnom pozitivan	24,2%	22,9%	27,6%	26.5%
Uglavnom negativan	27%	31,5%	29,6%	30.7%
Veoma negativan	16,6%	16,7%	13,2%	14.5%
Nemam stav	17,3%	18,5%	18,3%	19.5%

U pogledu toga na čemu zasnivaju svoj stav o sudstvu, građani su odgovorili na sljedeći način:

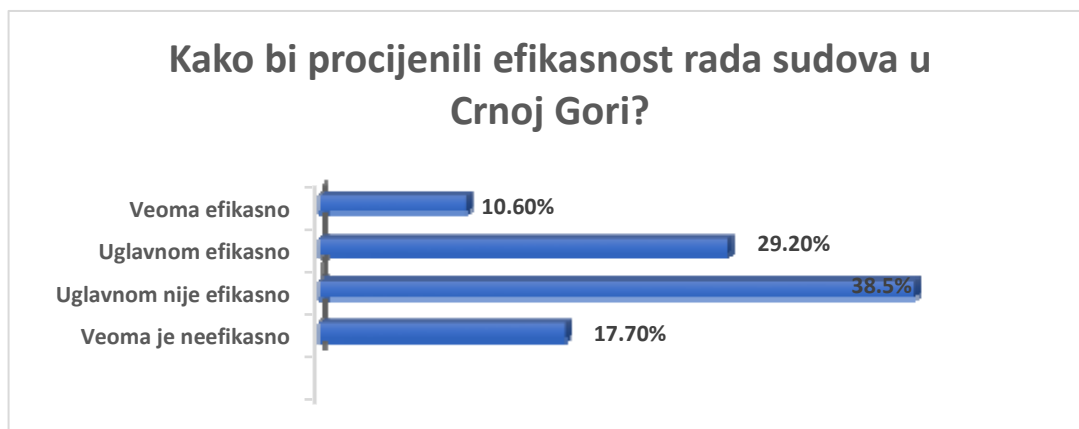
Tabela 16

	U velikoj mjeri	U maloj mjeri	Nimalo	Bez odgovora
1. Na onome što su pročitali u novinama i čuli na televiziji ili radiju	40%	41.1%	15.3%	2.2%
2. Na onome što ljudi uopšte govore o javnim službenicima	28.6%	49.3%	20.1%	2%
3. Na osnovu iskustava onih kojima vjeruju	48.1%	39.9%	11%	1%
4. Na ličnim iskustvima	37.5%	28.9%	30.5%	2.8%

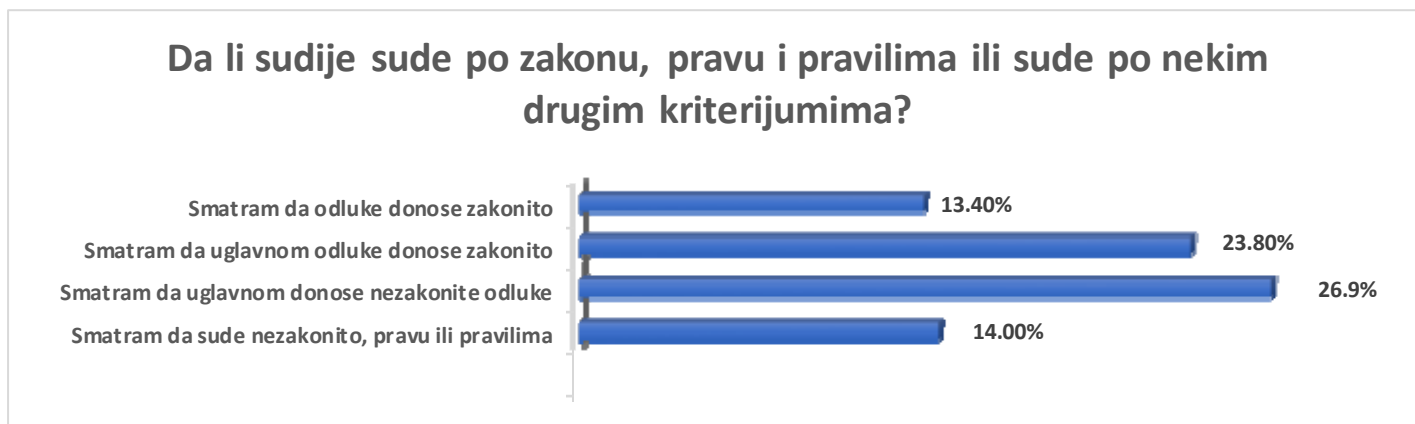
Kada je u pitanju efikasnost rada sudstva (Grafik 22), u 29.2% slučajeva građani su odgovorili da je rad sudstva uglavnom efikasan, dok da 10.6% njih smatra da je veoma efikasan. Da rad sudstva nije efikasan ili veoma neefikasan smatra oko 55.9% anketiranih građana. Ovo su podaci koji sad već u kontinuitetu pokazuju da su građani nezadovoljni sa efikasnošću rada sudova.

Grafik 22

Uopšteno govoreći, na pitanje da li sudije sude po zakonu, pravu i pravilima ili sude po nekim drugim kriterijumima (Grafik 23), odgovori građana su sljedeći:

Grafik 23

Značajan je porast broja onih koji smatraju da sudije uvijek ili uglavnom ne sude po zakonu sa prošlogodišnjih 14.4% na 26.9% .

Na pitanje „Ukoliko NE rade po zakonu, pravu ili pravilima, šta to utiče na njihov rad?“, građani su odgovorili na sljedeći način:

Tabela 17 2021.god.

	Ključna stvar	Donekle	Ne, to nije kriterijum	Ne znam	Bez odgovora
Politika i politički pritisci	41.6%	24.2%	6.4%	16.1%	11.7%
Prijateljstvo, veze i poznanstva	30.7%	34.9%	9.3%	16.9%	8.3%
Mito i korupcija	28.3%	30.8%	11.1%	22.1%	7.9%
Lični stav i mišljenje	12.4%	30.5%	19.6%	29.6%	7.8%

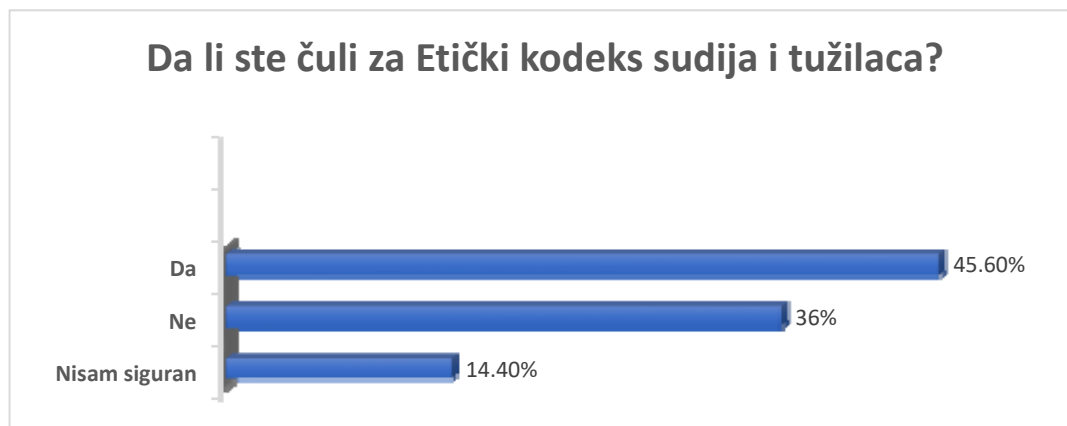
Tabela 18 2020.god.

	Ključna stvar	Donekle	Ne, to nije kriterijum	Ne znam	Bez odgovora
Politika i politički pritisci	39.9%	24.5%	6.6%	14.2%	13.9%
Prijateljstvo, veze i poznanstva	29.9%	36.1%	9.2%	17.7%	8.8%
Mito i korupcija	30.8%	33%	9.2%	17.5%	8.6%
Lični stav i mišljenje	13.4%	31.7%	18.4%	27%	9%

Građani smatraju i dalje da je politički uticaj ključan na uticaj na sudije – njih 41.6%. Moramo da konstatujemo da su parametri kao što su prijateljstvo, veza i poznanstvo kao i mito i korupcija značajno visoki, što daje značajno negativnu sliku o sudstvu.

Na pitanje da li su čuli za Etički kodeks sudija i tužilaca (Grafik 24), građani su odgovorili na sljedeći način:

Grafik 24 2021.god.

Ukoliko su čuli za Etički kodeks, tu informaciju su dobili od: 1) putem medija (37%); 2) putem zvaničnih web portala pravosudnih institucija (15%); 3) putem brošure (4.6%).

Građani i dalje u velikom broju (50.7%) nijesu upoznati sa radom Komisije za etički kodeks sudija i državnih tužilaca (Tabela 19). Takođe, 20,4% ispitanika je odgovorilo da ne zna ni da ona postoji.

	2018.god.	2019.god.	2020.god.	2021.god.
Bez odgovora	6,5%	8.4%	7.9%	7.4%
Da	23,6%	20.5%	20,7%	21.4%
Ne	45,8%	49.9%	49,2%	50.7%
Ne znam ni da postoji Komisija	21,9%	20.9%	22%	20.4%

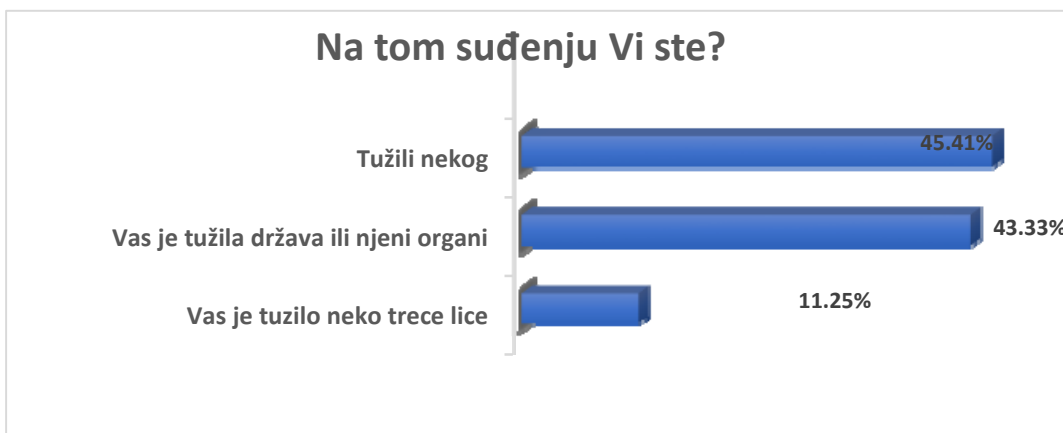
Na osnovu odgovora na pitanje: Da li ste u poslednje dvije godine, Vi ili članovi Vaše uže porodice imali iskustvo sa nekim sudom, može se zaključiti (Grafik 25) da je ove godine taj procenat u strukturi ispitanika 32.1%, pa možemo govoriti o percepciji kada je istraživanje sa građanima u pitanju.

Grafik 25

Na pitanje: U kom svojstvu ste bili na suđenju, odgovori su sljedeći:²

Grafik 26

Najveći broj anketiranih je izjavio da je „uglavnom imao uvid u procedure i način na koje je sud rješavao njihov slučaj (43.9%), odnosno je da imao uvid „u potpunosti“ (17.04%). Da „uglavnom nije imao uvid“ odgovorilo je 23.1%, a da uopšte nije imalo uvid 6,8% ispitanika.

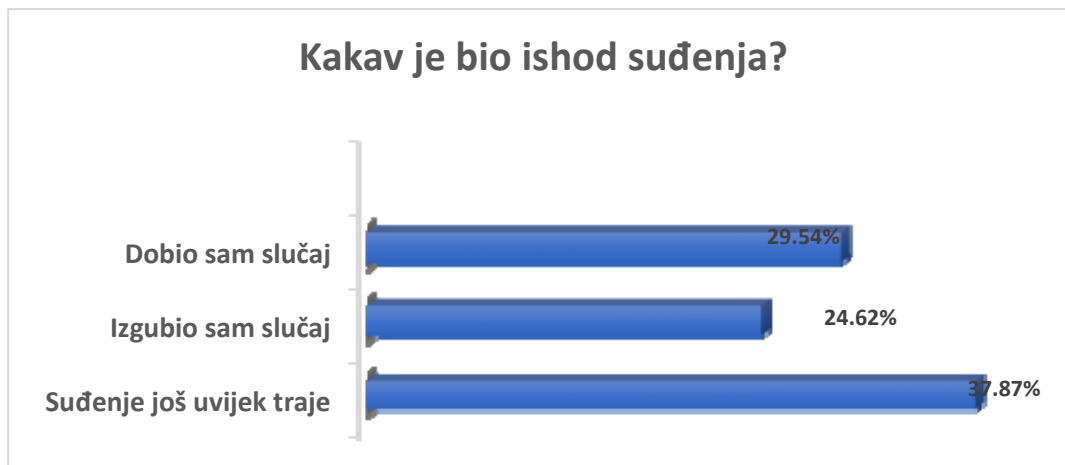
Građani su bili upitani (Tabela 20) i da procijene efikasnost tog suda u konkretnom slučaju:

Tabela 20	2018.god.	2019.god.	2020.god.	2021.god.
Veoma efikasno	11,95%	10.4%	10.8%	12.87%
Uglavnom efikasno	20,65%	27.3%	31%	26.13%
Uglavnom nije bilo efikasno	40,21%	34.8%	38.7%	31.81%
Uopšte nije bilo efikasno	27,17%	25.8%	19.5%	21.21%

² Napomena: Navedeno pitanje se odnosi na procenat ispitanika koji su odgovorili da su oni ili članovi njihove uže porodice imali iskustvo sa nekim sudom, a ne na ukupni uzorak ispitanika. Isto važi i za pitanja koja se odnose na procjenu efikasnosti suda u tom konkretnom slučaju i na ishod suđenja.

Na pitanje „Kakav je bio ishod suđenja?“ (Grafik 27), građani su odgovorili na sljedeći način:

Grafik 27

Za svaki od dolje navedenih problema sudstva, navedite u kojoj mjeri su oni po vama izraženi:

Tabela 21 (vrijednosti su izražene u %)

	Ključni problem		Izražen problem		Nije baš izražen problem		Nije problem		Ne znam, ne mogu da procijenim		Bez odgovora	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2021	2020	2020	2021
Sporost	21.4	22	29.2	29.7	16.1	16.7	7.6	7.5	12	13	13.5	11.1
Nestručnost	15	16.2	26.2	26.5	24	22.9	10.7	11.2	14.4	15.2	10	8.1
Korupcija/nepotizam	27.3	25.3	26.8	26	15	15.9	5.8	6.4	18	20.2	7.1	6
Politička nepodobnost	30.3	30.9	25.5	25.2	12.3	11.1	7	6.9	17.1	18.9	8.4	7

Iz navedenih odgovora građana možemo zaključiti da su ključni problemi politička nepodobnost i korupcija.

Prema mišljenju ispitanika, organi koji najviše utiču na usporavanje postupka i efikasnost rada sudova su: 1) tužilaštvo (30.8%), 2) Uprava policije (20.9%), 3) ministarstva (15.9%) i 4) drugi organi državne uprave (15.8%). Da su efikasni smatra 7.3% ispitanika. Na pitanje nije odgovorilo 9.2% ispitanika.

Na pitanje (Tabela 22) kakav je generalno stav građana prema radu tužilaštva, dobijeni su sljedeći odgovori:

	2018.god.	2019.god.	2020.god	2021.god.
Bez odgovora	9,6%	8%	14.4%	10.3%
Veoma pozitivan	16,3%	12.2%	11.1%	10.8%
Uglavnom pozitivan	23,3%	22.1%	19.7%	20.3%
Uglavnom negativan	24,2%	24.3%	25%	26%
Veoma negativan	17,1%	23.1%	19.9%	19.7%
Nemam stav	9%	10.3%	9.9%	12.7%

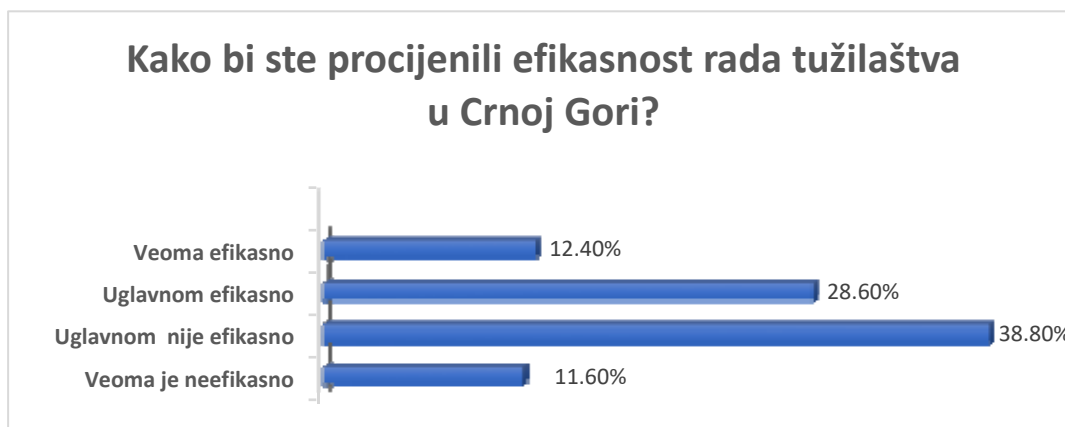
U pogledu toga na čemu zasnivaju takav stav, građani su odgovorili:

Tabela 23

	U velikoj mjeri	U maloj mjeri	Nimalo	Bez odgovora
1. Na onome što su pročitali u novinama i čuli na televiziji ili radiju	35.6%	36%	16.4%	11.7%
2. Na onome što ljudi uopšte govore o tužilaštvu	32.8%	45.3%	14.8%	6.9%
3. Na osnovu iskustava onih kojima vjeruju	39.7%	40.3%	13.4%	6.7%
4. Na ličnim iskustvima	33.7%	30.4%	29.4%	6.5%

Na pitanje kako bi ocijenili efikasnost rada tužilaštva u Crnoj Gori, 12.4% građana smatra da je tužilaštvo veoma efikasno, što je pad u odnosu na prošlu godinu, kada je ovaj procenat bio 15.2%. Broj onih koji smatraju da tužilaštvo nije ili uglavnom nije efikasno je 50.4%, što je negativan rast u odnosu na prethodno istraživanje kada ih je bilo 45.2%.

Grafik 28.

Na pitanje koji su, po njihovom mišljenju, problemi koji utiču na rad tužilaštva, građani su odgovorili sljedeće:

Tabela 24

	Ključne stvari	Izražen problem	Nije baš izražen problem	Nije problem	Ne znam, ne mogu da procijenim	Bez odgovora
Sporost	24.2%	30.4%	22.5%	7.3%	8.6%	6.9%
Nestručnost	22%	28.1%	20.6%	10.6%	12.2%	6.5%
Korupcija/nepotizam	26.5%	24.1%	16.9%	9.9%	14.8%	7.8%
Politička nepodobnost	29.1%	22.3%	11.9%	6.8%	14.7%	15.1 %

IV ZAKLJUČCI I PREPORUKE

U ovogodišnjem istraživanju je učestvovao značajno manji broj sudija i tužilaca u odnosu na predhodna istraživanja što se mora uzeti u obzir prilikom analize ovog izvještaja. Zbog čega je ove godine učestvovalo manje sudija i tužilaca je pitanje za njih, ali ukupna atmosfera u društvu kao da se prelila i na samo pravosuđe, pa je entuzijazam koji je postojao tokom prethodnih istraživanja ovog puta izostao.

Prema mišljenju većine sudija, **stanje u sudstvu je uglavnom dobro** (71.2%). Sudije su **zadovoljne** (53.8%) funkcionisanjem pravosudnog informacionog sistema (PRIS). Međutim, sudije naročito sa sjevera Crne Gore, su izrazili ozbiljne kritike na funkcionisanje ovog sistema, jer je internet konekcija slaba i to im u značajnoj mjeri otežava rad. Prekršajni sudovi i dalje nisu povezani na ovaj sistem, po navodima prekršajnih sudija, pa ponovo apelujemo na čelne ljude u pravodu da umreže prekršajne sudove sa ostalim sudovima.

Na pitanje kako ocjenjuju ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka, najveći procenat sudija (75.8%) je odgovorio da **doprinose, ali bi njihovo učešće moralo biti znatno efikasnije**. Prema mišljenju sudija, na usporavanje postupka i efikasnost rada sudova najviše utiču drugi organi državne uprave i lokalne samouprave, policija i ministarstva.

Sudije smatraju da postoji prostor i za unapređenje administrativne i stručne podrške radi povećanja kvaliteta i ažurnosti postupka. U najvećoj mjeri (72.8%) smatraju da je **postojeća administrativna i stručna podrška nedovoljna**. Ovaj parametar ukazuje da su sudije dodatno opterećene, tj. da sve ono što bi moglo da im olakša posao, a samim tim i ubrzanje postupka, nije na očekivanom nivou.

U sklopu ovogodišnjeg istraživanja smo pitali sudije "U kojoj mjeri su zadovoljni efikasnošću rada Sudskog savjeta u odnosu na zahtjeve i inicijative sudija upućenih prema Savjetu". Od ispitanih, 29.5% sudija su bile u potpunosti zadovoljne, djelimično 50.8% , dok nisu zadovoljni efikasnošću njih 15.2%.

Negativan je trend i rast nezadovoljstva **postojećim kapacitetima sudskih vještaka** i da li oni utiču na očekivanja stranaka i suda na kvalitet presuda. Da postoji deficit vještaka u pojedinim oblastima i da to negativno utiče na kvalitet i efikasnost postupka smatra **59.1% anketiranih sudija**, dok 17.4% smatra da uloga vještaka znatno usporava postupak pred sudovima.

Da javnost uglavnom ima povjerenje u sudstvo smatra 40.9% anketiranih sudija. Kao glavne razloge nepovjerenja javnosti u rad sudstva, sudije vide lična očekivanja od suđenja, dužinu trajanja postupka, nedovoljnu upućenost u rad sudova i nedovoljnu informisanost građana.

Za prethodne tri godine Komisija je ocijenila 53% anketiranih sudija, dok njih 43.2% još uvijek nije.

Iako godinama kroz istraživanje sudije direktno ukazuju da Poštanska i dostavna služba moraju biti bitnije da promijene i poboljšaju svoj rad (ove godine na isti problem je ukazalo njih 25.8%), jer to utiče na efikasnost funkcionalnog dijela suđenja, za sada nema pozitivnih promjena u tom segmentu.

Novi virus Covid-19 je jako uticao na rad sudija. Sudije su ukazale da je virus veoma uticao na njihov rad u 60.6% slučaja, dok je djelimično u 30.3% slučaja. Ukoliko uzmemo u obzir ovu činjenicu i da su brojna suđenja morala biti odložena upravo zbog Covida, virus je uticao i na samu efikasnost rada sudova i u tom segmentu bi se morala uraditi posebna analiza.

Najveći procenat sudija (50%) smatra da je „izvještavanje medija uglavnom zadovoljavajuće, sa povremenim neobjektivnim izvještajima“. Da je izvještavanje zadovoljavajuće i objektivno smatra 14%, a da je nezadovoljavajuće i neobjektivno ili uglavnom nezadovoljavajuće smatra 21.9%.

Kao prioritete i hitne mjere za jačanje povjerenja građana u pravosuđe, sudije su navele: 1) više informacija o radu sudova u javnosti (40.9%), 2) izradu, striktno poštovanje Kodeksa i poštovanje načela profesionalnog i nezavisnog postupanja i ponašanja medija (29.5%), 3) znatno agresivniju PR kampanju od strane sudova (16.7%) i 4) više „živih“ kontakata predstavnika medija (novinara) i sudskih institucija (12.1%).

Kada je u pitanju ispitivanje stavova tužilaca, **veoma visok procenat** anketiranih **tužilaca** (97%) smatra da je stanje u tužilaštvu uglavnom dobro, odnosno veoma dobro. Tužioci su zadovoljni sa radom Tužilačkog savjeta i to u potpunosti 37%, a djelimično 52.2%. Jedan od razloga je i taj da je do usvajanja novog zakona državnim tužilaštvu većina u savjetu su bili državni tužioci.

Većina tužilaca (32.6%) **smatra da javnost uglavnom ima povjerenja**, odnosno da „ima povjerenja u velikoj mjeri“ **u rad tužilaštva**. Kao ključne razloge za nedostatak povjerenja javnosti, tužioci navode neinformisanost građana, neuspjeh u postupku i dezinformisanost o radu tužilaštva. Sa druge strane, većina tužilaca (43.5%) je izjavila da je samo sporadično upoznata sa opštim stavovima stranaka o radu tužilaštava, odnosno, od slučaja do slučaja. U odnosu na poštovanje tužilaštva od strane javnosti, **tužioci su u najvećem procentu odgovorili da se tužilaštvo kao institucija uglavnom poštuje** (73.9%).

Na rad tužilaca je novi virus Covid-19 značajno uticao, pa su odgovori da je djelimično uticao 52.2% do veoma 41.3%. Nimalo je odgovorilo 6.5% tužilaca.

U odnosu na efikasnost funkcionalnog dijela suđenja i organe koji bi morali bitno da promijene i poboljšaju svoj rad su po ocjeni tužilaca Poštanska i dostavna služba i Uprava za nekretnine.

Kada je u pitanju **generalni stav građana prema sudstvu**, odgovori su preovladjujuće negativni. Procenat građana koji ima manje ili više negativan stav o sudstvu je 45.2%, dok uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav ima 35%.

Svoj stav o sudstvu građani u velikoj mjeri (48.1%) baziraju na osnovu iskustava onih kojima vjeruju, a 40% njih na osnovu onoga što su čuli na televiziji i radiju ili onome što su pročitali u novinama, odnosno na tome šta se generalno priča o sudstvu.

Građani koji smatraju da sudije uvijek ili uglavnom sude po zakonu je 37.2%. Broj anketiranih građana koji smatraju da sudije ne sude po zakonu ili ne donose zakonite odluke kumulativno je 40.9%, što je na

nivou prošlogodišnjeg istraživanja. Značajan je rast onih koji smatraju da sudije uvijek ili uglavnom ne sude po zakonu sa prošlogodišnjih 14.4% na 26.9%

I dalje značajan broj građana smatra da sudije ukoliko ne rade po zakonu, na njihov rad dominantno utiče politika 65.8%.

Stav građana je opredjeljujuće negativan kada je u pitanju efikasnost rada sudstva. Da je rad sudstva uglavnom neefikasan, odnosno, veoma neefikasan smatra 56.2% građana, dok da je uglavnom efikasan ili veoma efikasan smatra 37.2%.

Na pitanje da li su čuli za Etički kodeks sudija i tužilaca, 45.6% građana je reklo da jeste, a 35.5% da nije. Ukoliko su čuli za Etički kodeks, tu informaciju su građani dobili od: 1) putem medija (37%), 2) putem zvaničnih web portala pravosudnih institucija (15%) ili 3) putem brošure (4.6%). Istraživanje je pokazalo da i dalje većina građana (50.7%) nije upoznata sa radom Komisije za etički kodeks sudija i tužilaca (Tabela 18). Takođe, 20,4% ispitanika je odgovorilo da ne zna ni da ona postoji.

Kumulativno, u odnosu na procenat građana koji su izjavili da su oni ili članovi njihove bliže porodice imali iskustva sa sudom, **većina nije bila zadovoljna efikasnošću rada suda u konkretnom slučaju (56%)**. Ipak, najveći broj je izjavio da je uglavnom imao uvid u procedure i način na koje je sud rješavao njihov slučaj (43.9%), odnosno, da je imao uvid u potpunosti (17.4%).

Po mišljenju ispitanika, tri su ključna problema u sudstvu: politika/politički pritisci na sudije, korišćenje veza i poznanstava kao načina pritiska na sudije i korupcija, nepotizam tj. građani se žale na „ljudski faktor“. Kumulativno posmatrano, **procenat onih koji smatraju da politička nepodobnost ima ili donekle ima uticaja na rad sudstva je i dalje izražen (56.1%)**. Isto važi i za korupciju (51.3%).

Generalno, **stav građana prema radu tužilaštva je više negativno ocijenjen**. Uglavnom negativan, odnosno veoma negativan stav ima 45.7%, dok uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav ima 31%. Svoj stav o tužilaštvu građani u velikoj mjeri baziraju na osnovu iskustava onih kojima vjeruju (39.7%) kao i na ličnim iskustvima (33.7%) **Većina građana smatra da je rad tužilaštva veoma ili uglavnom neefikasan (45.7%)**.

Ključne stvari koje utiču na rad tužilaca, prema mišljenju građana, su politička nepodobnost (41.6%) što je značajan skok u odnosu na prošlu godinu (28.6%) i prijateljstva i poznanstva (31.1%).

Na osnovu sprovedenog istraživanja, izdvajamo neke **preporuke** u kontinuitetu ponavljamo koje treba da doprinesu boljim uslovima i kreiranju većeg povjerenja u pravosudne institucije:

- Tužilački savjet nije u mogućnosti da održi sjednice od početka avgusta jer nema potrebne većine za održavanje sjednica. Neophodno je da se što prije izaberu nedostajući članovi Tužilačkog savjeta kako bi mogli da neometano rade u skladu sa Ustavom i zakonom.

- Neophodno je da Sudski i Tužilački savjet aktivno učestvuju i kroz direktne razgovore sa predstavnicima izvršne vlasti izdejstvuju povećanje bužeta za njih, posebno sa aspekta proširenja infrastrukturnih kapaciteta sudova i tužilaštava i rješavanje stambenih problema sudija i tužilaca.
- Obezbijediti finansijska sredstva za unapređenje tehničke podrške za funkcionisanje pravosudnog informacionog sistema (PRIS) kroz obezbjeđivanje stabilne internet konekcije bržeg protoka. Ovo je naročito izraženo na sjeveru Crne Gore, što su i kroz ankete sudije ponovo ukazale.
- Povezati prekršajne sudove na pravosudni informacioni sistem (PRIS), čime bi se dodatno povezali svi sudovi i olakšala komunikacija i unaprijedilo vođenje statistike. Sudije prekršajnih sudova su posebno naglasile ovaj segment.
- Građani i dalje nijesu u dovoljnoj mjeri upoznati sa Etičkim kodeksom za sudije i državne tužioce, kao ni sa postojanjem Komisije za etički kodeks i način na koji mogu podnijeti prigovor. Neophodna je dalja promocija ovog instituta, posebno ako se ima u vidu da najmanji broj pritužbi Komisiji dolazi od strane građana.
- Čelni ljudi u pravosuđu da iniciraju i unaprijede komunikaciju sa institucijama sistema radi unapređenja funkcionalnog dijela suđenja, prije svega misleći na poštansku i dostavnu službu, centre za socijalni rad, Upravu za nekretnine, Upravu policije koji, po mišljenju sudija, moraju da unaprijede svoju ažurnost i efikasnost postupanja u odnosu na rad pravosudnih institucija i na taj način doprinesu bržem i efikasnijem rješavanju sudskih predmeta.
- Kako je po navodima sudija i tužilaca Covid-19 u značajnoj mjeri uticao na njihov rad, neophodno je uraditi dodatnu analizu posledica ovog uticaja sa aspekta efikasnosti sudskih postupaka.